

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Actorvm Ecclesiae Mediolanensis, Pars Tertia - In Qva, Liber Memorialis Ad
populum Ciuitatis, & Dioecesis Mediolanensis, A Beato Carolo Borromaeo
Titvli Sanctae Praxedis compositus continetur

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

Varijs sacris institutis gregi consulit. Romam Iubilei causa proficiscitur.
Med. reedit. cap. 3.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10502

morte penitus inexpectata subito obijt. De magno Cancellario qui vna cum Gubernatore damnatus fuerat id euenit, quod ecclesiastici vim anathematis mirabiliter declararet. is an tequam absolutionem impetraret; cum vinculum eiusmodi non satis pro grauitate æstimare videretur; in terno quodã animi pulsu diurno nocturnoq; commoueri cœpit, atq; agitari: tum vero vehemēti tristitia opprimi: vt sibi quandoque morti proximus videretur. cumque dies multos ægre sustinisset; medicos frustra adhibuisset; demum angoris assidui victus acerbitate, mortemque timens; ad Carolum misit, qui veniam peterent, Ecclesiæque satisfacerent. quamquam re nondum cum Carolo plene constituta, cœnobita quidam illi, vt homini moribundo, qui se satis Ecclesiæ facturum promiserat, absolutionis remedium impertijt: qui ratione is subleuatus, postea vna cum alio eiusdem facti participes, postea Carolo adiuuante, Pontificiam absolutionem impetrauit. cumque alio tempore se postea morti propinquum esse sentiret, ad Carolum misit, vt ad se venire subsidio vellet; & si quid forte adhuc opus esset, ab omni vinculo exolueret, quod ille facile concessit; & quibuscunque rebus potuit, animam illam è corpore migrantem amanter iuuuit, & consolatus est.

Carolus ita conflictatus; in ea tamen quæ suæ salutaria essent ecclesiæ pergebat animum intendere. cumque huius anni M. D. LXX. III. tempus illud appropinquaret; quo pij mortales Christi Domini aduentum recolerent; & multis antea diebus sese pijs officijs, & actionibus ad sanctissimi Natalis eiusdem festa recte celebranda præparare solent: videretque temporis eiusmodi sanctitatem laicis pene ignotam; clericis suis vsu fere non receptam magis, quam

Pars III.

vt sacrarum vestium, diuinorumque rituum mutatione declararent: quod multos iam annos exemplo suo docebat, tempus illud quotidiano colens ieiunio; id vt aliqua ratione ceteri sequerentur, studuit etiam publica cohortatione persuadere. Litteras ad populum edidit; quibus tum rationem, ritum, cultumque huiusmodi plene demonstrauit: tum pios omnes ad ea præstanda cohortatus est, quæ tale tempus; taliaque mysteria postulabant. quo in genere effecit postea tandem; vt non domus eius tantummodo, collegiaq; multa, quæ eius nutu gubernabantur; sed plurimi alij clerici, laiciq; sanctum institutū, maiore alij, alij misore vitæ seueritate; vt sit in rebus, quæ cuiusque arbitrio relinquuntur; pie admodum agnoscerent, atque obseruarent. Initio anni M. D. LXX. IV. dies quadragesimæ proximos a corruptorum hominum impetu; tum cœcos homines ipsos a vitiorum corruptela vindicare perrexit. litteris editis temporis religionem, mysteriaq; declarauit. publicis supplicationibus, concionibus, omni ratione, a voluptatibus ad pias exercitationes traducere summo studio populum conatus est. Ac ea quoque per id tempus curæ sollicitabatur: quòd sacrum illud Romanarum stationum munus ecclesiæ suæ cum acquiuisset: constitutas ea de causa ecclesias ita mares, foeminaeque adibant; vt quæ res eis ad salutem comparata erat, ea re plurimi ad perniciem abuterentur. cum enim quam maxima animi, corporisque modestia ad veniam impetrandam, in diuinum conspectum venire deberent; immoderato, lasciuoq; cultu studiosissime ornati, libidinosos exercebāt obtutus. eam corruptelam, quamuis nunc diei tempora, nunc visendas ecclesias, viris, foeminaisque separatim diuidendo; aliàs alia prouidendo, tollere curauerit: non potuit omnino

E e con-

Varijs sacris institutis regi consult. Romam Iubilei causa proficiscitur. Med. redit.

CAP. III.

consequi tamen . Morem muliebris capitis operiendi, qui ad sacrorum locorum reuerentiam, vitiososque ornatus, aspectusque impediendos pertineret, eo tempore renouauit . mos hic Apostolica doctrina, disciplinaque iam inde ab Ecclesiæ initio comprobatus; Mediolani patrum memoria modestissime seruatus est; cum nedum capite puellæ, sed tota facie velo contecta prodibant . persuasit id primo per parochos, & sacros concionatores; mox etiam iussit; vt exemplum alij Præsules imitati, idem eniterentur; seruarique etiam grauioribus pœnis appositis edicerent . Atque continuata rerum salutarium cura, synodum suæ diocesis eo anno quartò habuit: quam ex Pontificis concessione, aliquot iam annis differebat . In eo de vestitu clericali, pro loci, aut dignitatis varietate distinguendo, tunc primum plene constituit . de sacris etiam peregrinationibus pie obeundis, quia Iubileus appropinquabat . de ratione synodi celebrandæ . de visitatione Præfectorum vrbs; & Vicariorum, quos per dioccesim constitutos habebat: deque eorundem conuentu coram Archiepiscopo quotannis agendo: alia multa clericis, populoque valde fructuosa . Addidit tunc primum ad synodi decreta scriptas monitiones quasdam ex veteri instituto, quibus ad officia sua singula recte seruanda sacerdotes excitantur . Dehinc, eo per dioccesim ecclesias inspiciente; Henricus Poloniæ Rex constitutus, Carolo fratre Galliæ Rege mortuo, ad regnum illud capessendum rediens, per Mediolanensem agrum iter fecit . quem Modetiæ Carolus conuenit; muneribusque religiosis donauit; optimisque præceptis ad pietatem recte colendam, Galliasque hæreticis tumultibus afflictas recreandas, iuuare studuit: quare Pontifex, cum explicata om-

nia, quæcumque cum eo Carolus egerat, exquisisset; valde illum colaudauit . Neque Regem solum, sed Principes quoque, qui eum comitabantur, ille similibus officijs ad pietatem, religioſaque instituta curauit excitare . in quo, vt sæpe alias, ostendit, quam ad rem, quæ ratione Regum, Principumque amicitia Dei sacerdos vtatur . Atque ea omnia Rex; cum & verbis, & factis declarasset, plurimi se Carolum facere; pie, amiceque tunc quidem, quidquid postea euenerit, accipere visus est . Illud memorabile tunc Modetiæ contigit . mulier nobili genere nata, cuius mihi nomen hoc quidem tempore tacendum est; sic agitabatur, ac furebat; vt sanctissimæ Eucharistiæ, sacerdotumque præsentiam vix ferre posse videretur; implacabilem se ceteris plerumque præberet: furiosa matrem ipsam impeteret interdum . præterea intimo cruciatu quodam, agitationeque afflictata, nulla re, nulloque loco conuiescebat . Id alij veneficijs tribuebant: alij caco-dæmonis vexationem arbitrabantur . ac multis licet adhibitis remedijs; adiuratoque, si quis inesset, dæmone, nullum dabatur leuamentum . Cum ad oppidum Carolus venisset; mulier, quæ sæpe non impedito mentis lumine suam agnoscebat miseriam; in spem venit, eius ope sese liberandam . cumque Carolus præteriret; domo illa subito profilit, accurrit . prætergressus Carolus monetur; mulierem retro esse, quæ sibi peteret ab eo benedici . conuersus ad eam de more manu crucis signum format . tum ea grauer commota, dolere perinde, ac debilitari sibi visa est, quæ si grauissimum aliquid ex medicamento deiecisset; & ex eo temporis puncto bona vtens valetudine nihil vniquam amplius eiusmodi passa est . quod nos eam, virumque allocuti, diligenterque de tota re non semel sci-

sci-

scitati, ita esse comperimus. Insequens annus septuagesimus quintus ultra mille, & quingentos, ille erat Iubilei nomine insignis: quo sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac alias quasdam Romanas Basilicas visentibus, plenissima peccatorum venia concedi solet. Romam ire quidem Carolus salutis, pijsque exempli gratia constituerat: sed ibi tantum morari, quantum venia consequenda, praecipuisque, & religiosioribus locis visendis satis esset: immo nihil prorsus etiam cum Pontifice agere, nisi quid spirituale prorsus supererit. professionem autem in autumnum ipsius anni sancti, sic enim recte appellant, contulerat. nam tempus illud ex omnibus minus incommo- dum ecclesiae iudicabat, si quando ei abesse necesse esset. Sed antequam Pontifex, & non semel Carolo iussit significari, ut ante anni initium iret: multa enim posse admonere, quae ad Romanae Ecclesiae dignitatem accommodata essent; & ad externorum exemplum, qui ex toto Christiano orbe Romam confluxissent, in primis vitia. Verum plura iam suppeditauerat per Carniliam; veluti de pauperum hospitio constituendo; de meretricibus segregandis. quod pium hospitalitatis officium, alioqui etiam Romae sicuti existimo, praemeditatum, Praesulum, ceterorumque liberalitas, christianaeque beneficentia tantopere coluit; ut magnus, per exterarum quoque prouincias, extiterit tam illustris exempli, religionis, pietatisque fructus, non satis habuit Carolus exemplo suo, suos Mediolanenses, aliosque excitare ad Romanam peregrinationem suscipiendam. fecit id quoque litteris editis: quae per alias, non solum vrbes, sed prouincias quaestus causa a librarijs disseminatae, magnos christianis hominibus salutaris peregrinationis stimulos adhibuere. Itaque ante finem ipsius

anni, qui agebatur, Pontificis voluntate profecturus; scriptam prius eius rei facultatem postulauit; non alia de causa, quam ex desiderio eius instituti tenendi; ut ad sacrorum canonum praescriptum Episcopus ab ecclesia sua sine legitima facultate non discedat. quae de re illud etiam in tempore suavitati Pontifici; ne vllum Episcopum absque illius concessu scripto, temporisque praefinitione adiecta, Romam ire pateretur; ne Iubilei nomine qui sedis suae diutius deferendae causam quaereret. Id ipse a suis clericis seruari mandauit; ut & cum suis litteris proficiscerentur; & illas Romae Caesari Speciano statim offerrent; a quo item, cum post tempus praescriptum redire vellent, afferrent vitae ibi actae, honestaeque habitationis testimonium. Profectus igitur Carolus mense Decembri, asperum sane suscepit peregrinationis genus. quotidianum iter, non diuersiorum commoditate, sed temporis ratione metiebatur. nox eum, & hospitio egredientem, & ad hospitium venientem comitabatur. ea de causa facultatem, Missae, vel duabus horis ante lucem faciendae sibi, suisque impetrauit. saepius eueniebat, ut comoda loca, amicorum etiam, principumque virorum officio vehementer rogatus, ad modicam lucis residuae vsuram praeteriens, ad hospitia plane rustica perueniret. vbi, quod neque praemitti quemquam volebat; & ob Aduentus abstinentiam, omnibus fere inusitatam, sibi vero exquisita seruandam, aliud ad reficienda corpora non suppetebat; herbis saepe, nucibus, pomisue cum comitibus sustentabatur. ad ea interdum loca venit, quae ne vnum quidem ad ipsum recipiendum, cubiculum haberent; sed in tugurio manere necesse esset: vbi appetita plene frueretur in commoditate. omne tempus in rerum diuinarum contemplatione con-

fumebat. loca omnia circa viam Romanam religione insignia, egregia pietatis significatione visibat: cum ipsius visendi causa ex villis, oppidisque plurimi passim accurrerent. Itaque Camaldulum adiit: Aluerniam, Assisium, aliaque loca Francisci sanctitate memoriaque celebrata coluit. magna denique tum sua, tum aliorum spiritali vtilitate iter confecit. Romam ita versatus est, ut eius laudibus vrbs sancta completeretur; & quot homines exteri ibi erant, tot earum in varijs regionibus pracones efficerentur. praeteritas peccatorum confessiones repetijt. certo diuinarum contemplationum cursu se exercuit. statas Basilicas, pedes vna cum familia ordine procedente, omni pietatis, modestiaeque officio adiuit; & in ijs loca omnia diligenter inuisit, quotquot praecipuo aliquo cultu censebantur. In via litaniam, multamque omnino precessionem, nullo interuallo dato, continenter obibat, plurimi etiam nobilitate praestantes, se socios inferebant. si quis obuius, etiam vir princeps, & familiaris offerebatur; nihil amplius officij causa praestabat; quam, ut aperiendo capite, corporisque motu saluaret. multi honoris causa eo praetereunte humi genua ponebant: quod si mirabantur Mediolani id videntes; multo magis Romae; vbi tot alij praecleari Antistites, & ipse Christi Vicarius erat praesens. Ignota mulier peregrino vestitu Carolo obuia, ita comota est, ut nulla publici conspectus habitatio; toto se corpore ad eius pedes abiecerit; eosque religiosissime complexa, osculari verita non sit; cum eo se complexu expedire ille, quantum posset, conaretur. Ineunte autem mense Febr.

1575.

anni M. D. LXXV. Roma profectus; cum Vastallam tenderet; a Caesare Gonzaga oppidi Principe, Camillaque sorore sua illius vxore, ad dedicandam ecclesiam, quam ijs aedificau-

rant, inuitatus: de grauissimo Caesaris morbo, salutisque discrimine nuncium accepit. vix circa Bononiam equo descenderat; cum periculo audito; diuinis animae illius charitatis ignibus accensus; statim rursus conscendit; & cursu, etiam nocturno celeriter eod contendit. quod postridie mane cum venisset; quasi longo antespacio quieuisset; se totum ad affinis animam iuuandam dedit. priuatam supplicationem praeter eas, quae publice habebantur, instituit; quae a suis aliisque religiosi viris sine vlla intermissione vicissim continuaretur. tum ipse eam exorsus, totum psalterium recitauit. atque Dei benignitate tanto fuit precessionibus, salutaribusque verbis Caesari adiumento; ut is demum a rebus humanis, ad diuinas mirabiliter animu auocaret; certamque mortem ita expectaret, atque obiret, diuinis rebus ad salutem rite munitus; ut si, quemadmodum Carolus ipse palam dicebat, in optimis religiosae vitae institutis multis sese annis exercuisset. Ibi Carolus post itineris laborem; post defatigatione cursus, quae solebat maxime affligi; post vigiliis, totque diebus, nocturnisque incommodis; quiete nulla usus; corpore Caesaris ad sepulturam dato; ecclesia in oppido dedicata: sorore vidua ijs de rebus monita, quae ad salutem, ordinationemque; domus pertinebat, Mediolanum celeriter venit. Hic vero mihi iucunda sane incidit recordatio; quam bona cum lectoris venia, non praeteribo tacitus: recordatio inquam, diei illius: cum e ciuili cursu reuocatus, Carolo me tradidi: existimans, a salutari via tali duce, ac patrono aberrare me non posse. haeret animo illius actionis suauis, iucundaque memoria; cum profanam mihi togam suis manibus detrahens, sacramque induens, vir apostolicus, apostolica sententia hortatus est, ut veterem hominem exuerem, induerem-

rem-

remque nouum. meque deinde breui mystica manuum impositione, per omnes sacri ordinis gradus extulit. Faxit Dei clementia, vt sacrorum dignitati, sanctitatiq; sacerdotis aliquo modo vita nostra possit respondere.

Quotiescunque Romam proficiscebatur Carolus; quasi ad earum rerum honestissimum quoddam, sacrumque emporium accederet, quæ sibi essent, ecclesiæque suæ commodæ, ac salutares; turpe fere sibi existimabat inanem redire. Ipse item diuinis opibus cõfirmatus, Episcopalis vitæ cursum Roma rediens, acrior semper, fortiorq; repetebat: & in vitæ sanctitate solebat insigniter progredi: licet alijs sæpenumero secus eueniat. nimirum hæc valde distant; Romæ pietatem, ac sanctitatem; vel splendorem, ac speciem intueri. ipse certe id fructus ex Apostolica Sede, locisque sanctissimis referendum ostendebat quæ de se durius statuerit, deinceps apparebunt. Familiæ nomen, annuente Pontifice, tunc ad humanarum rerum despicientiam, veterumque imitationem, dimisit: & eiusdem insignibus e scriptorum ecclesiasticorum signis sublatis; eorum loco, Põntificia auctoritate, veterumque Archiepiscoporum imitatione, cœlestium patronorum Geruasij, & Protasij martyrum, Præsulisque Ambrosij inter eos medijs imagines substituit; appositis ex Ambrosij ipsius, non solum scriptis, sed sensu, atque animo, his verbis, Tales ambio defensores. Calculos ad precandum Pontificis auctoritate sacros, id quod pro salute gregis semper solebat, attulit innumerabiles; quamquam pauci pro Mediolanensium pietate visi sunt. Sacra septem insignium ecclesiarum Vrbs indulgentiæ diuinæ munera obtinuit, in totidem Mediolani ecclesijs collocanda. quæ res fecit, vt quæ veteres ecclesiæ, locis, & rebus Mediolani erant cultu dignissimæ; ne-

Pars III.

gligentia vero sacerdotum, & aliorum pene derelictæ; rursus piæ multitudinis frequentia, cultuque præcipuo celebrarentur. sed eius rei promulgatione distulit in posterum annu: propterea quod Romani Iubilei donum sanctissimum itidem a Pontifice Mediolanensibus suis cum impetrasset; sacra illa beneficia disiungi satius duxit; quod illustriore gratia, vberiorique fructu singillatim exciperentur; præsertim, quod vtrumque visendarum ecclesiarum operam requirebat. Anno igitur M. D. LXXVI. vt hoc quasi præcurrere narrem, cum edictum primò proposuisset, quod multa sacris locis indecora vetabantur; veluti de laicis a choro clericorum arcendis: litteras quoque edidisset, antiquæ pietatis plenissimas; vt fideles doceret, qua ratione in ecclesijs versari deberent; & ad sacrarum rerum reuerentiam incenderet: septem nominauit; Maiorem; sancti Ambrosij; sancti Nazarij; sancti Laurentij; sancti Stephani; sancti Simpliciani; sancti Victoris. tum postridie Calen. Iulij, qui dies Virgini dicatus est, celebri totius cleri, ciuitatisque supplicatione, lætoque apparatu, ipsas ecclesias pie adiit: eamque supplicationem solemnem, anniuersariamque in perpetuum constituit. ipse vero; quod assuefaciendo populo esset accommodatum; nunc priuatim cum familia; nunc publice cum canonicis eandem obiit. idemque canonicorum collegia, religiosorum hominum ordines omnes: vicinias cum parochis suis: piæ sodalitia, societatesque, separatim facere iussit. quod quidem religiosum institutum Mediolanensium animis, & merito quidem, adeo insedit; vt in eo frequenter mares, foeminae, nobiles, ignobiles, versari conspiciantur. Præter spiritualia Carolus, in Vrbe alia quoque non parua suæ quæsiuit ecclesiæ: mille aureorum ex Braidenosi

Ee 3 Præ-

Quæ Romæ fecit. de Visitatione Mediolanensium misit. de Cremonensibus, Bergomenis, Berghemensi ecclesia recognita. CAP. IV.